

Hetényi Zsuzsa

(ELTE BTK, Szláv és Balti Filológiai Intézet, Orosz Tanszék, egyetemi tanár):

„Egyszerre kint s bent egeret”. Orosz-zsidó írók identitásválságai és identitásváltásai (verziók a konverzióra)

Az orosz-zsidó irodalom kialakulása azért köthető szinte pontos dátumhoz, mert tudatos nyelvvál(asz)tás eredménye: 1859-ben indult az első orosz nyelvű zsidó lap Odesszában. A nyelv váltása a német haszkala kései orosz követőinek elképzeléseiben „csak” vallásuk külsőségeit érintette volna. Valójában a nyelvvel kulturális identitásuk is változott, amit a nyelv nehezen körülírható „mentalitásán” kívül abban lehet nyomon követni, hogy egyre inkább az orosz irodalom mintáihoz igazodtak, és ez újabb lépés az asszimiláció skáláján a teljesebb beolvadás felé. A harmadik a lépés a nemzetiségi/nemzeti közösség feladása lett volna, de a zsidóság esetében olyan nemzeti vagy nemzetiségi tudatról, amely a XIX. században árajzolta Európa kulturális és földrajzi térképét is, nem beszélhetünk, ezt az összetartó erőt a hagyományok biztosították, amelynek háttere a vallás.

Az előadás az orosz-zsidó írók életrajzában és műveikben mutatja be néhány példán, milyen váltásokat lehet tágabb értelemben „conversio”-nak tekinteni. A példák nemcsak „egyedi esetek” értelemben azok, hanem minták is — visszatekintve mintha a XX. századra és jelenünkre is érvényesek lehetnének.